

ΠΟΛΛΥ ΣΑΜΣΟΝ

ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΟΝΕΙΡΟΠΟΛΟΥΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΝΙΝΑ ΜΠΟΥΡΗ

ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΣΥΝΟΔΕΥΟΜΕΝΗ
ΑΠΟ ΣΒ ΜΕ ΤΕΣΣΕΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ,
ΓΡΑΜΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ SAMSON ΚΑΙ ΤΟΝ DAVID GILMOUR,
ΣΕ ΕΚΤΕΛΕΣΗ DAVID ΚΑΙ ROMANY GILMOUR

ΠΟΛΛΥ ΣΑΜΣΟΝ

Θέατρο
για ονειροπόλους

Μυθιστόρημα

Μετάφραση

ΝΙΝΑ ΜΠΟΥΡΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 532

Πόλλυ Σάμσον, *Θέατρο για ονειροπόλους*

Τίτλος πρωτοτύπου: *A Theatre for Dreamers*

Μετάφραση: Νίνα Μπούρη

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια - Διόρθωση: Μάριος Παρθένης-Γαρδικής

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Copyright© Polly Samson, 2020

Copyright© φωτογραφίας εξωφύλλου: Stockbyte/Getty Images/Ideal Image

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2020

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Bloomsbury, Λονδίνο, 2020

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Νοέμβριος 2021

Κ.Ε.Τ. Δ210 Κ.Ε.Π. 843/21 ISBN 978-960-16-9747-5

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ.

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

«Ξεκινήσαμε όλοι τα ταξίδια μας [...] ορμήσαμε στο ρεύμα, ανοιχτήκαμε στην πλατιά, γαλάζια, τρομακτική μοναξιά της ελευθερίας, όπου ο καθένας πρέπει μοναχός να βρει τον δρόμο του. Ωστόσο –είναι παρήγορη η σκέψη– υπάρχουν νησιά».

– Τσάρμιαν Κλιφτ

«Ζω. Η ζωή είναι η τέχνη μου».

– Μαριάννε Ιλέν

Η ANABΑΣΗ από το λιμάνι είναι μεγάλη κι εγώ ανηφορίζω τα σκαλοπάτια του Δρόμου της Καβαλίνιας* με σταθερό βήμα και με μια πέτρα σε σχήμα καρδιάς στην τσέπη. Ανηφορίζω μόνη και, παρότι δεν υπάρχει κανείς για να με δει, αντιστέκομαι στην επιθυμία να σταθώ μια στιγμή να ξαποστάσω ύστερα από το πιο απότομο κομμάτι. Προχωρώ προσεκτικά· ένα στραβοπάτημα μπορεί πανεύκολα να γίνει πτώση, μια σκέψη αποκρουστική για τη γαζέλα που ζει ακόμη μέσα στο όλο και πιο δύσκαμπτο κορμί μου.

Οι μαρμάρινες πλάκες γυαλίζουν από τη χρήση αιώνων· το φως είναι αγνό. Ακόμη και σ' ένα πρωινό μουντό όπως το σημερινό, που ο ουρανός βρίσκεται τόσο χαμηλά που κρύβει τα ηπειρωτικά και τα σύννεφα συνθωθούνται πάνω από το λιμάνι, οι ασβεστωμένοι δρόμοι σε τυφλώνουν.

Δυο νεαρά παιδιά κατεβαίνουν χοροπηδώντας πιασμένα αγκαζέ τα σκαλοπάτια προς το μέρος μου. Δεν τραβάω το βλέμμα, σαν βοσκός ή αγωγιάτης με το παλιό τουίντ σα-

---

* Donkey Shit Lane. Έτσι ονόμαζαν τα μέλη της αγγλόφωνης παροικίας της Ύδρας την οδό Λιγνού, τα πολλά σκαλιά της οποίας λέγεται ότι σχεδόν εξαφανίζονταν κάτω από τις κοπριές των γαϊδουριών, μέχρι να επιβληθεί στους αγωγιάτες διά νόμου η υποχρέωση να τις μαζεύουν.

κάκι του Ντίνου, τα χέρια να φουσκώνουν τις τσέπες του, τις μπότες άνετα δεμένες. Οι ρυτίδες στο πρόσωπό μου έχουν βαθύνει από τα χρόνια στον ήλιο και τα μαλλιά μου έχουν να δουν βαφή και ψαλίδι ποιος ξέρει πόσον καιρό, αλλά και τι έγινε; Είναι μαζεμένα πίσω σε μια χαλαρή αλογοουρά, όπως τα έπιανα ανέκαθεν. Βρίσκομαι ακόμη εδώ, λίγο μωλωπισμένη, λίγο χτυπημένη, όμως παραδόξως το ίδιο εκείνο κορίτσι που πάτησε για πρώτη φορά το πόδι του στο νησί πριν από σχεδόν εξήντα χρόνια υπάρχει ακόμη. Υποψιάζομαι πως μόνο όσοι με γνώριζαν τότε μπορούν να δουν πίσω από την παχιά πατίνα του χρόνου, και ο ταχύς ρυθμός που αραιώνει το πλήθος αυτών των ενορατικών μου ραγίζει την καρδιά.

Το τηλεφώνημα για τον Λέοναρντ ήρθε χτες βράδυ. Κάθισα για λίγο σιωπηλή, ακούγοντας τις κουκουβάγιες. Έβγαλα τα παλιά μου σημειωματάρια, τα τετραδιάκια που ήρθαν μαζί μου στο νησί το 1960, τον βρήκα μέσα στα αισιόδοξα, κατσαρά γράμματά μου. Ο σβέρκος μου πιάστηκε. Τα κοκόρια λαλούσαν όλη νύχτα. Κοιμήθηκα άσχημα και ξύπνησα σε ένα πρωί γεμάτο όνειρα.

Οι παραθεριστές έχουν φύγει εδώ και καιρό· στην Αθήνα γίνονται ταραχές λόγω της λιτότητας που τσούζει, πρόσφυγες, χαμένα παιδιά, φωτιές στους δρόμους. Βάρκες ανοίγονται και μαζεύουν κόσμο από το νερό. Έχουμε τόσο πολλά να κουβεντιάσουμε, που θα πίστευε κανείς ότι θα αφήναμε τις αμερικανικές εκλογές να περάσουν έτσι. Όμως σήμερα το πρωί στο λιμάνι, την ώρα που καθόμουν κι έπινα τον μοναδικό καλό σκέτο εσπρέσο της μέρας παρακολουθώντας τα μουλάρια να απομακρύνονται από τα καΐκια με τα φορτία τους, με βρήκε η είδηση για τον νέο πρόεδρο των ΗΠΑ. Γλίστρησε από το νερό μαζί με τις πρωι-

νές εφημερίδες και απλώθηκε γρήγορα σαν δυσωδία στην αγορά. Ακούστηκαν γογγυσμοί φρίκης, ακόμη κι από τα γαϊδούρια, και φελλίσματα δυσπιστίας από κάθε τραπέζι, περαστικό και βάρκα. Για μια στιγμή παρηγορήθηκα στη σκέψη ότι τουλάχιστον ο Λέοναρντ δεν έζησε για να το δει.

Στέκομαι έξω από το μαγαζί της Μαρίας στις Τέσσερις Γωνιές και στήνω αυτί να δω αν ακούγονται φωνές. Θα γινόμουν ρεζίλι αν με έβλεπε κανείς να πηγαίνω στην πόρτα του με την καρδιάσχημη πέτρα μου, κι έτσι ετοιμάζομαι να την προσπεράσω ενώ στρίβω στην οδό Κρέιζο, δηλαδή Τρέλας. Ο δρόμος δε λέγεται στ' αλήθεια Τρέλας, αλλά το όνομά του ακούγεται κάπως έτσι, κι εμείς αυτό ακούσαμε όταν ο Λέοναρντ γύρισε από το συμβολαιογραφείο, έβγαλε το κασκέτο του κι ακούμπησε δίπλα του στο τραπέζι το συμβόλαιο του σπιτιού, με ένα χαμόγελο στην αρχή λιγάκι ντροπαλό, συνεσταλμένο, λες και υπήρχε περίπτωση να νομίσουμε ότι μας κάνει φιγούρα.

Αργότερα πήγαμε εξοπλισμένοι με δανεικούς κουβάδες και μπαντανόβουρτσες για να ασβεστώσουμε, κι ο Λέοναρντ είχε αγοράσει καινούριες μπαταρίες για το ηλεκτρόφωνο* που είχε ακουμπήσει στο κέντρο του πέτρινου πατώματος. Μερικοί από τους δίσκους του είχαν λυγίσει σαν τα ρολόγια του Νταλί και δεν έπαιζαν πια, όμως υπήρχε Ρέυ Τσαρλς και Μάντυ Γουότερς και μια τραγουδίστρια που μου άρεσε αλλά δε θυμάμαι το όνομά της. Ακόμη πιο αργά, μια φωτιά από ξύλα ανάμεσα στις λεμονιές στην αυλή, κανάτες με ρετσίνα, λίγο χασισάκι, χορός. Σορτς πιτσιλισμένα με μπογιές, μαυρισμένα μέλη, ξυπόλυτα πόδια.

---

* Είδος πικάπ με ενσωματωμένο ηχείο, ιδιαιτέρως δημοφιλές κατά τη δεκαετία του 1960.

Παιδιά του πολέμου, οι περισσότεροι από μας νεότεροι από εκείνον, κι εκείνος ακόμη πιτσιρικάς εδώ που τα λέμε. Ρουφούσαμε την ελευθερία για την οποία αγωνίστηκαν οι μεγαλύτεροί μας και οι ορέξεις μας ξεπερνούσαν κατά πολύ τους στενούς, διαλυμένους από τον πόλεμο, ίσκιους τους.

Άραγε τα ναρκωτικά και η αντισύλληψη έκαναν την αλλαγή να φαντάζει εφικτή; Ήταν συνειδητή επανάσταση; Ή ήμασταν απλώς παιδιά που λαχταρούσαν τη ραστώνη, το σεξ και τις ψυχοτρόπες ουσίες για να απαλύνουμε το άγχος που είχε χαραχτεί στο DNA μας, πυροδοτώντας στον νεαρό εγκέφαλο του καθενός μας τη δική του προσωπική Χιροσίμα;

Χα! Για τον πατέρα μου ήμουν μια βρομομπίτνικ.

Δε ζητούσαμε πολλά από τούτο το νησί παρά μονάχα μέρες ηλιόλουστες και αρκετά μεγάλες ώστε να εμποδίζουν τον Ψυχρό Πόλεμο να μας μαυρίσει την καρδιά, ένα γαλόκι κρασί για τρεις δραχμές κι ένα γερό άσπρο σπίτι για δύο λίρες και δέκα σελίνια τον μήνα. Μόνο μεταφορικά ξεστομίζαμε το όνομά του: Ύδρα. Ένα όνομα που σημαίνει «νερό» μολονότι ένας αρχαίος σεισμός έθαψε τις πηγές του και το έκανε άνυδρο, με εξαίρεση ελάχιστα γλυκά πηγάδια.

Στην ελληνική μυθολογία, η τερατώδης Ύδρα φυλάει την είσοδο του Κάτω Κόσμου.

«Ερπετό με πολλά κεφάλια και τόσο άσχημη αναπνοή που σκοτώνει με μια ανάσα» λέω όταν έρχεται η σειρά μου να πω αίνιγμα.

Ο Λέοναρντ γελάει. Κάποιος έχει μπουζούκι, κάποιος άλλος κιθάρα. Υπάρχει ούζο, αστέρια, μια φλοίδα φεγγαριού λεπτή σαν την κόψη του κουταλιού. Μερικά παλιά χα-

μόκλαδα καίγονται τρίζοντας από το ρετσίνι· τα μάτια μας φωτίζονται από μια έκρηξη από σπίθες. Αγριεύουμε, σπάμε τα ποτήρια μας στον τοίχο του καινούριου σπιτιού του Λέοναρντ. Για γούρι!

Όμως η Μαριάννε, φέρνοντας μια σκούπα, ρωτάει «Τι παλαβό έθιμο είναι αυτό;». Κανείς μας –ούτε Αμερικανός ούτε Καναδός ούτε Έλληνας, Άγγλος, Γάλλος, Σουηδός και Τσέχος, ούτε καν εκείνος ο αυστραλέζικος εγκέφαλος πάνω σε ξυλοπόδαρα, ο Τζορτζ Τζόνστον– δεν μπορεί να κατεβάσει μια δικαιολογία γι’ αυτή τη βροχή από σπασμένα γυαλιά, πέρα από το ότι η Μαριάννε πέταξε πρώτη το δικό της.

Σφίγγω την πέτρινη καρδιά στην τσέπη μου. Προσπαθώ να θυμηθώ γιατί έφυγαν τόσο γρήγορα μετά την αγορά του σπιτιού. Ύστερα από έναν μήνα και κάτι, η Μαριάννε περνάει τρέχοντας από τη μνήμη μου και μου βάζει την πέτρα στο χέρι. Υποθέτω τον Νοέμβρη.

Ένας ρώσικος άνεμος με παγωμένη πνοή, κύματα που σκάνε στις πέτρες του λιμανιού, χταπόδια κρεμασμένα σαν παλιά καλσόν στο σκοινί ενός καΐκιού στην προβλήτα. Ο Λέοναρντ, με την καμπαρντίνα του (ναι – την μπλε, αν και δεν ήταν διόλου διάσημη ακόμη), δίνει τον δερμάτινο σάκο του στον βαρκάρη, και κατόπιν έρχεται η Μαριάννε, με τσαλακωμένο πουκάμισο μουσκεμένο από τη βροχή και ναυτικό παντελόνι, κουβαλώντας κάμποσους μεγάλους μπόγους, λυγερή και σβέλτη σαν αγοράκι. Γυρίζει και φωνάζει το όνομά μου· ο αέρας ρίχνει τα μαλλιά στο πρόσωπό της.

Είναι η πρώτη φορά που με κοιτάζει εδώ κι εβδομάδες. «Όχι, όχι. Δε θα το αντέξω να κλάψεις». Παρατάει τις αποσκευές, γυρίζει τρέχοντας πίσω, με τη βροχή όμορφη στο δέρμα της. Δεν μπορώ να την αφήσω από την αγκαλιά μου.

έχω ανακουφιστεί που δε θέλει να φύγει χωρίς να φιλιώσουμε.

«Μη δείχνεις τόσο μόνη, σε παρακαλώ» μου λέει, τραβιέται και κλείνει τα δάχτυλά μου γύρω από την πέτρα. Μου λέει πως ήταν το πρώτο πράγμα που της χάρισε ποτέ ο Λέοναρντ. Η πέτρα χωράει στην παλάμη μου, είναι στο χρώμα του δέρματος με λευκές και μοβ φλέβες. Είναι στ' αλήθεια μια καρδιά, κι από τον τρόπο που με κοιτάζει καταλαβαίνω πως, τώρα που εκείνη κι ο Λέοναρντ φεύγουν μαζί, με έχει συγχωρέσει.

Το χαμόγελό της είναι πολύ γλυκό, γεμάτο ελπίδα. «Μου την έδωσε πάνω που η καρδιά στο στήθος μου είχε γίνει κομμάτια από τον Άξελ. Μου είπε ότι μάλλον χρειαζόμουν ανταλλακτικό».

Τα μάτια της Μαριάννε είναι γαλάζια σαν τους καλοκαιρινούς ουρανούς· τα μαλλιά της έχουν ένα εκθαμβωτικό ξανθό. Είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι θα με θεωρούσε ποτέ αντίζηλο.

«Άλλαξαν τόσο πολλά, σε παρακαλώ να χαίρεσαι για μένα. Το αγοράκι μου με περιμένει στο Όσλο, αλλά η καρδιά μου θα μείνει εδώ μαζί σου στο νησί μέχρι να επιστρέψουμε... Αχ, γλυκιά μου Έρικα, δεν πρέπει να κλάψεις».

Ο Λέοναρντ μου προσφέρει το μαντίλι του και κατευθύνει το βλέμμα μου από το υγρό λιμάνι ψηλά στα χειμαρρώδη γκρίζα και βιολετιά βουνά. Αυτός ο τόπος τού έκανε καλό. Αυτό το νησί. Αυτή η γυναίκα. Μου δείχνει προς τα πίσω, την κατεύθυνση απ' όπου ήρθαν. «Εκεί είναι το όμορφο σπίτι μου κι ο ήλιος για να μαυρίζει το ασπρουλιάριχο σαν σκουλήκι μυαλό μου...» Μου ανακατεύει τα μαλλιά όπως θα έκανε κανείς σε ένα μικρό κοριτσάκι και μου λέει ότι δε σκοπεύει να λείψει καιρό.

Ο Λέοναρντ δεν κοιτάζει πίσω, ούτε μία φορά, αλλά η Μαριάννε κουνάει αδιάκοπα το χέρι ωστόσο το καΐκι χάνεται στον ταραγμένο αφρό. Τώρα που το σκέφτομαι, μοιάζει σαν να 'ναι ταυτόχρονα χτες και αρχαία ιστορία. Ένα κύμα μοναξιάς με κατακλύζει. Είναι πάρα πολλοί οι αποχαιρετισμοί.

Από μια λεμονιά που έχει ψηλώσει πάνω από τη μάντρα κρέμονται παγίδες εντόμων. Παριστάνω μέσα μου ότι εκείνη είναι ακόμη εδώ, στην άλλη πλευρά του τοίχου, και μαζεύει ντομάτες στην αυλή. Το ίδιο και ο Λέοναρντ και το τραγικό παιδί της. Η Μαριάννε ήταν πιο ευτυχισμένη όταν έκανε τη νοικοκυρά, έφερε λουλούδια στο τραπέζι του και ηρεμία στην τρικυμία του, έραβε κουρτίνες, έβαζε κρασί, ενώ ο μπέμπης Άξελ νανουριζόταν από τις χορδές της κιθάρας... Σκέφτομαι τον Άξελ Γιοακίμ, ή Μπάρνερτ όπως τον αποκαλούσε ο Λέοναρντ, να κοιμάται πιπιλώντας τον αντίχειρά του, με τα ξανθισμένα από τον ήλιο μαλλιά του λευκά σαν το προσκεφάλι του.

Ο Λέοναρντ φέρνει την κιθάρα του στην αυλή και μας βλέπει να χορεύουμε. Οι σπίθες λάμπουν κάτω από τις λεμονιές στην άλλη πλευρά της μάντρας, όμως η αγριοφωνάρα ενός εργάτη με ξαναφέρει απότομα στη γη, αλλά θα μπορούσε κάλλιστα να βρίσκομαι στον Άρη. Ήμασταν αλλοπαρμένοι από τα ιδανικά, μεθυσμένοι από τις ελπίδες του νωθρού καλπασμού μας προς ένα μέλλον που είχε μάθει από το παρελθόν του. Φτάνω στην πόρτα του σπιτιού του Λέοναρντ παραζαλισμένη και μου ξεφεύγει ένα βογκητό όταν σκέφτομαι τον άνθρωπο που μπήκε στον Λευκό Οίκο, τον κόσμο που οπισθοδρομεί.

Οι εφιάλτες σε βρίσκουν πάντοτε, ακόμη κι αν ζεις σε έναν βράχο.

Δεν υπάρχει κανείς εκεί γύρω για να ακούσει τα μουρρητά μου, παρότι έχουν ήδη αφήσει λουλούδια στο σκαλοπάτι. Οι άσπροι τοίχοι του σπιτιού του Λέοναρντ υψώνονται κενοί, με τα γκριζα παραθυρόφυλλα κλειστά. Απ' ό,τι φαίνεται, το μπρούντζινο χέρι της Φατιμά έχει γυαλιστεί πρόσφατα. Ελπίζω να μπήκε κάποιος μέσα να καλύψει τους καθρέφτες. Σκύβω στο σκαλοπάτι και τοποθετώ την πέτρα ανάμεσα στις άλλες προσφορές: μαραμμένα γαρίφαλα, φακελάκια με τσάι, πορτοκάλια, ένα τριαντάφυλλο. Σκέφτομαι να την ξαναπάρω πίσω, όμως ήταν δική του και της Μαριάννε, και ποτέ δική μου.

«Φυλαχτό» είπε η Μαριάννε, και γελώντας συμπλήρωσε, «ίσως η απολιθωμένη καρδιά του Ορφέα».

Γονατίζω στο σκαλοπάτι. Στην άλλη πλευρά της πόρτας, στο χολ, ένας καθρέφτης φυλάει τα μυστικά του πάνω από το λουστραρισμένο τραπέζι με το σεμέν όπου αράδιαζαν τους θησαυρούς τους.

Η Μαριάννε κι ο Λέοναρντ έπλεκαν ιστορίες: μαζί με την καρδιά του Ορφέα, είχαν το απολιθωμένο τραγίσιο κέρατο από το οποίο είχε πει ο Διόνυσος, χρυσά και μπλε θραύσματα από την Επίδαυρο, μια σιδερένια μοναστηριακή καμπάνα που βρήκε κάποτε η Μαριάννε θαμμένη σε ένα πευκοδάσος στη Σαντορίνη, ένα μεγάλο σκουριασμένο τενεκεδένιο κουτί με το ανάγλυφο μιας γυναίκας με δεμένα μάτια που έπαιζε μια άρπα χωρίς χορδές. Ο σκαλιστός καθρέφτης ήταν το μαντείο τους. Ο Λέοναρντ έγγραφε με χρυσό μελάνι: *Αλλάζω. Είμαι ίδιος. Αλλάζω. Είμαι ίδιος. Αλλάζω. Είμαι ίδιος.* Μια φορά με έβαλε να σταθώ και να κοιτάξω μέσα στο γυαλί του. Άναψε κεριά, είπε κάτι σαν προσευχή και με πρόσταξε να συνεχίσω να κοιτάζω ώσπου να μάθω ποια είμαι.

Αλλάζω. Είμαι ίδια. Υποθέτω ότι είχε καλή πρόθεση, παρότι παρασύρθηκε, και η Μαριάννε με μίσησε για λίγο καιρό. Τι να γίνει, έτσι ήταν εκείνη την εποχή.

Εκείνη ήταν η τελευταία χρονιά χωρίς ηλεκτρικό εδώ πάνω. Καμιά φορά μού φαίνεται κρίμα. Κάνα δυο ώρες μετά τη δύση του ήλιου οι δημοτικές γεννήτριες βουβαίνονταν και μας φώτιζε μόνο η σελήνη και η φωτιά. Φανάρια, μαγκάλια, εικονίσματα που τρεμπόλαιζαν πάνω από ποτήρια με λάδι και φλογίτσες που επέπλεαν πάνω σε φελλό. Όλοι ήταν όμορφοι στο φως των κεριών. Πλέον παίρνω ως δεδομένα την κουζίνα και το ψυγείο μου, όμως οι αναμνήσεις μου είναι πολύτιμες. Αλλάζω. Είμαι ίδια.

Βρέθηκα εδώ ένα εβραϊκό Σάββατο. Το άναμμα των κεριών, τα πιατάκια με αλάτι και λάδι, ελιές, φρέσκο γαύρο. Η Μαριάννε είχε με κάποιον τρόπο καταφέρει να βγάλει μια πλεξούδα τσάλα από τον ιδιότροπο φούρνο του. Οι επικλήσεις του Λέοναρντ είχαν πιάσει τόπο. Το κεντημένο στο χέρι τραπεζομάντιλο, το γλυκό νερό από τα πηγάδια, το γυαλί από τις λάμπες κηροζίνης που αστραποβόλουμε, λευκές ανεμώνες που έγερναν με χάρη τα κεφάλια τους σε μια πήλινη κανάτα· ακόμη κι ο αέρας γύρω της έφεγγε.

Σκέφτομαι εκείνες τις νύχτες, τις φωτισμένες από λάμπες, μουσική και χορό, τα λυπητερά ρώσικα τραγούδια της Μάγκντα, τους ίσκιους που πηδούσαν στους τοίχους, τις κιθάρες, το μπουζούκι και το ακορντεόν, τον Μιχάλη με το βιολί του, τα εβραϊκά τραγούδια που ήξεραν και η Μάγκντα και ο Λέοναρντ και, καμιά φορά, ενώ γρατζουνούσε την κιθάρα του, κάποιους διστακτικούς στίχους ή στροφές δικές του που έμοιαζαν να τον παραμονεύουν όπως οι γάτες στο γαλατάδικο.

Νομίζω ότι είχε κοντά είκοσι χρόνια να έρθει εδώ, γι' αυτό ξαφνιάζομαι που με πιάνω να κλαίω έτσι. Δεν έφερα καν χαρτομάντιλο. Από την άλλη, σε αντίθεση με τον Λέοναρντ, που βούτηξε κατευθείαν στα βαθιά με αυτό το σπίτι και τη γυναίκα και το παιδί ενός άλλου, εγώ δεν περιμένα να γίνει σπίτι μου τούτος ο τόπος.